

3 Yr. Degree/4 Yr. Honours 3rd Semester Examination, 2025 (CCFUP)

Subject : Sanskrit
Course: SANS3011 (MAJOR)
(Sanskrit Prose Literature)

Time: 3 Hours

Full Marks: 60

*The figures in the right hand margin indicate full marks.
Candidates are required to give their answers in their own words
as far as practicable.*

1. अधोनिर्दिष्टेषु प्रश्नेषु दशानां प्रश्नानामुत्तरं सुरगिरा देवनागरीलिपिमाश्रित्य प्रदेयम्। अत्र क, ख, ग-इति विभागत्रयं वर्तते।
प्रति विभागतः न्यूनतया प्रश्नत्रयमवश्यमेव समाधेयम् : 2×10=20

'क' विभागः

- (a) 'कादम्बरी' शब्दस्य कोऽर्थः? कादम्बर्याः उत्तरार्धस्य रचयिता कः इति उच्यते?
(b) शुकनासः कः? तस्य पत्न्याः च पुत्रस्य नाम किम्?
(c) कादम्बरी काव्यस्य टीकाकारद्वयस्य नाम लिखता।
(d) "अपरिणामोपशमो दारुण लक्ष्मीमदः"—'लक्ष्मीमदः'-इति पदस्य कोऽर्थः? केन प्रसङ्गेन वाक्यमेवम् उल्लिखितम्।
(e) "कष्टमनञ्जनवर्तिसाध्यमपरमैश्वर्यतिमिरान्धत्वम्"—इति पदस्य सन्धिविच्छेदः कार्यः।

'ख' विभागः

- (f) 'शिवराजविजयः' इति गद्यकाव्ये कति निश्वासाः सन्ति? ग्रन्थकारस्य अपरं काव्यद्वयस्य नाम लिख्यताम्।
(g) "योगिराडुत्थित इति, आयात इति च"—अत्र योगिराजस्य आकारः कीदृश आसीत्?
(h) 'शिवराजविजयः'-इति गद्यकाव्ये महाकालस्य कानिचित् वैशिष्ट्यानि प्रतिपादयतु।
(i) शिवराजविजयस्य प्रथमनिश्वासे वर्णिताणां चतुर्णां काल्पनिकपात्राणां नाम लिखतु।
(j) 'रुदतीमवलोक्यस्माभिरपि'- पदस्य अस्य सन्धिविच्छेदं कुरु।

'ग' विभागः

- (k) गद्यकाव्यस्य मुख्यभेदद्वयं किम्?—उदाहरणं प्रदेयम्।
- (l) हर्षचरितस्य गद्यकाव्यस्य विषयवस्तु किमस्ति? अस्मिन् काव्ये कति उच्छ्वासाः वर्तन्ते?
- (m) 'दशकुमारचरितम्'—इति गद्यकाव्ये कुमारचतुष्टयस्य नाम लिख्यताम्।
- (n) धनपालेन विरचितस्य गद्यकाव्यस्य नाम किम्? तस्य समयकालः लिखतु।
- (o) बाणभट्टस्य विषये प्रसिद्धं वाक्यं किसस्ति? तस्य पुत्रस्य नाम किम्?
2. अधःस्थितेषु प्रश्नेषु यथाकामं प्रश्नचतुष्टयस्य उत्तरं प्रदेयम्। तेषु प्रश्नेषु यथेच्छं प्रश्नद्वयं सुरगिरा समाधेयम्।

5×4=20

- (a) अर्थः लिख्यताम्।

अर्थ लेखो।

इयं हि सुभटखड्गमण्डलोत्पलवनविभ्रमभ्रमरी लक्ष्मीः क्षीरसागरात् पारिजातपल्लवेभ्यो रागमिन्दुशकला-
देकान्तवक्रतामुच्चैः श्रवसश्चञ्चलतां कालकूटान्मोहनशक्तिं मदिराया मदं कौस्तुभमणेरतिनैष्ठुर्यमित्येतानि
सहवासपरिचयवशाद्विरहविनोदचिह्नानि गृहीत्वेवोद्गता।

- (b) "राज्यविषविकारतन्त्रीप्रदा राजलक्ष्मी"—तात्पर्यं व्याख्येयम्।

- (c) "अतिगहनं तमो यौवनप्रभवम्"—कः कं प्रति एवम् उक्तवान्? कथं यौवनप्रभवं तमो अतिगहनम्।

- (d) अर्थः लिख्यताम्।

अर्थ लेखो।

तस्मिन् पर्वते आसीदेको महाकन्दरः। तस्मिन्नेव महामुनिरेकः समाधौ तिष्ठति स्म। कदा स समाधिमङ्गीकृतवानिति
कोऽपि न वेत्ति। ग्रामणीग्रामीण-ग्रामाः समागत्य मध्ये मध्ये तं पूजयन्ति प्रणमन्ति स्तुवन्ति च - तं केचित् कपिल
इति, अपरे लोमश इति, इतरे जैगीषव्य इति, अन्ये च मार्कण्डेय इति, विश्वसन्ति स्म। स एवायमधुना शिखरादवतरन्
ब्रह्मचारी वटुभ्यामदर्शि।

- (e) "मणिराकाशमण्डलस्य, चक्रवर्ती खेचर-चक्रस्य कुण्डल-माखण्डदिशः"—इत्यस्य किं तात्पर्यम्?

- (f) संक्षिप्त टीका कार्या (यथेच्छम् एकम्):

संक्षिप्त टीका लेखो (यैकोनो एकाटि) :

दशकुमारचरितम् अथवा हर्षचरितम्

3. अधोनिर्दिष्टेषु प्रश्नेषु यथेच्छं प्रश्नद्वयस्य उत्तरं प्रदेयम्।

10×2=20

যেকোনো দুটি প্রশ্নের উত্তর দাও।

(a) चन्द्रापीडं प्रति शुकनासोपदेशाः लिख्यन्ताम्।

চন্দ্রাপীড়ের প্রতি শুকনাসের উপদেশ আলোচনা করো।

(b) “बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम्”—सूक्तिरियं कादम्बर्यरनुसारेण व्याख्यातव्या।

“बाणोच्छिष्टं जगत्सर्वम्”—कादम्बरी अनुसारे प्रसिद्ध वाक्यটি ব্যাখ্যা করো।

(c) अम्बिकादत्तव्यासेन विरचितस्य ‘शिवराजविजयः’—इति काव्यस्य प्रथमनिश्वासानुसरणे ब्रह्मचारिगुरोः चरित्रम् आलोच्यताम्।

অম্বিকাদত্ত ব্যাস রচিত শিবরাজবিজয় গদ্যকাব্যের প্রথমনিশ্বাস অনুসারে ব্রহ্মচারী গুরুর চরিত্রটি আলোচনা করো।

(d) संस्कृतगद्यसाहित्ये सुबन्धोः धनपालस्य च अवदानम् आलोच्यताम्।

সংস্কৃতগদ্যসাহিত্যে সুবন্ধু এবং ধনপালের অবদান আলোচনা করো।

3 Yr. Degree/4 Yr. Honours 3rd Semester Examination, 2025 (CCFUP)

Subject : Sanskrit
Course: SANS3012 (MAJOR)
(Indian Epic and Wisdom)

Time: 3 Hours

Full Marks: 60

The figures in the right hand margin indicate full marks.
Candidates are required to give their answers in their own words
as far as practicable.

1. अधोनिर्दिष्टेषु प्रश्नेषु दशप्रश्नानाम् उत्तरं संस्कृतभाषया देवनागरीलिपिमाश्रित्य प्रदेयम्। 2×10=20
- (a) जम्बुद्वीपस्य प्रमाणं किम्? कैश्चालङ्कृतः परिशोभते?
- (b) गन्धमादनपर्वतः कुत्र अवस्थितः? अस्यायामः लिख्यताम्।
- (c) चतुर्मुखः कः? कुतः सः समुत्पन्नः?
- (d) शैलराजे के प्रदृश्यन्ते?
- (e) इन्द्रलोकस्य किं वैशिष्ट्यम्?
- (f) रामायणस्य किष्किन्ध्याकाण्डे कति सर्गाः दृश्यन्ते? 'शरद्वर्णनम्' कस्मिन् सर्गे प्राप्यते?
- (g) शरदि कामदेवस्य रूपं वर्णयतु।
- (h) कः कस्य समीपे शरदः माधुर्यं वर्णयति?
- (i) 'शरद्वर्णनम्' इति पाठ्यांशे उल्लिखितानां प्राणिनां नामानि लिखतु।
- (j) शरदि पर्वताः कीदृशाः शोभन्ते?
- (k) वृक्षस्य रसः कथं वर्द्धते?
- (l) पृथिवीमय-पञ्चवस्तूनां नामानि लिखतु।
- (m) रसः कतिविधः? तेषां नामानि लिखतु।
- (n) वायोः गुणद्वयं किम्?
- (o) रूपं केन इन्द्रियेण आस्वाद्यते? तत्र कति गुणाः विद्यन्ते?

2. अधःस्थितेषु प्रश्नेषु यथाकामं चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तरं प्रदेयम्। तेषु उत्तरद्वयं संस्कृतभाषया लेखनीयम्। 5×4=20

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির মধ্যে যেকোনো চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও। দুটি প্রশ্নের উত্তর অবশ্যই সংস্কৃত ভাষায় লিখতে হবে।

(a) अर्थो लिख्यताम्।

অর্থ লেখো।

सप्तद्वीपन्तु वक्ष्यामि चन्द्रादित्यग्रहैः सह।

येषां मनुष्यास्तर्केण प्रमाणानि प्रचक्षते।।

(b) सप्रसङ्गं व्याख्यायताम्—

সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করো —

तत्र ब्रह्मसभा रम्या ब्रह्मर्षिगणसेविता।

नाम्ना मनोवती नाम सर्वलोकेषु विश्रुता।।

(c) भवतः पाठ्यांशानुसारं शरदि पक्षिणां वैशिष्ट्यानि आलोच्यन्ताम्।

তোমার পাঠ্যাংশানুসারে শরৎকালে পক্ষিসমূহের বৈশিষ্ট্য আলোচনা করো।

(d) सप्रसङ्गं व्याख्यायताम्—

সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করো —

घनानां वारणानाञ्च मयूराणाञ्च लक्ष्मण।

नादः प्रस्रवणानाञ्च प्रशान्तः सहसानघ।।

(e) अर्थो लिख्यताम्।

অর্থ লেখো।

न शृण्वन्ति न पश्यन्ति न गन्धरसवेदिनः।

न च स्पर्शं विजानन्ति ते कथं पाञ्चभौতिकाः।।

(f) सप्रसङ्गं व्याख्यायताम्—

সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করো —

इत्येतैः पञ्चभिर्भूतैर्युक्तं स्थावरजङ्गमम्।

श्रोत्रं घ्राणं रसः स्पर्शो दृष्टिश्चेन्द्रियसंज्ञिताः।।

3. अधोनिर्दिष्टेषु प्रश्नेषु प्रश्नद्वयस्य उत्तरं लिख्यताम्।

10×2=20

निम्नलिखित प्रश्नগুলির মধ্যে দুটি প্রশ্নের উত্তর দাও।

(a) वायुपुराणमनुसृत्य मेरोः कर्णिकाविषये ऋषीणां मतानि परिमापस्य वैविध्यं च आलोच्यन्ताम्।

বায়ুপুরাণ অনুসারে মেরুর কর্ণিকা সম্পর্কে বিভিন্ন ঋষির মতামত ও তাঁদের পরিমাপের বিভিন্নতা ব্যাখ্যা করো।

(b) शरद्वर्णनानुसारं प्राणिभिन्नानां पदार्थानां रूपाणि आलोच्यन्ताम्।

‘শরদ্বর্ণনম্’ অনুসারে প্রাণিভিন্ন পদার্থসমূহের স্বরূপ আলোচনা করো।

(c) प्रकृतेः स्वरूपचित्रणे वाल्मीकेः प्रतिभाविषये एकः प्रबन्धो विरच्यताम्।

প্রকৃতির স্বরূপচিত্রণে বাল্মীকির প্রতিভাবিষয়ে একটি প্রবন্ধ রচনা করো।

(d) महाभारतानुसारं पञ्चमहाभूतविषये एकः प्रबन्धः लिख्यताम्।

মহাভারত অনুসারে পঞ্চমহাভূতবিষয়ে একটি প্রবন্ধ লেখো।

3 Yr. Degree/4 Yr. Honours 3rd Semester Examination, 2025 (CCFUP)

Subject : Sanskrit
Course: SANS3051 (SEC)
(Scripts and Composition)

Time: 2 Hours

Full Marks: 40

The figures in the right hand margin indicate full marks.
Candidates are required to give their answers in their own words
as far as practicable.

1. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु पञ्चानां प्रश्नानामुत्तरं सुरगिरा देवनागरीलिपिमाश्रित्य सुरगिरा प्रदेयम्। 2×5=10
- (a) ब्राह्मीलिपिमाश्रित्य पदद्वयं लिख्यताम्।
कमलम्, वैयाकरणाः, आशुतोषः, देवः
- (b) खरोष्ठिलिपिमाश्रित्य पदद्वयं लिख्यताम्।
अहम्, जनः, वालकः, पठ
- (c) आदिवङ्गाक्षराणां निदर्शनं कस्मिन् समये प्राप्तम्?
- (d) वङ्गलिपिः कस्याः लिपितः जायते?
- (e) अधोलिखितेषु पदेषु पदद्वयं नीत्वा संस्कृतभाषया वाक्यरचना क्रियताम्।
कथ्यते, पठ्यमानं, आकर्ष्य, गुणवान्
- (f) अधोलिखितयोः वाक्ययोः अव्ययपदस्य चयनं क्रियताम्।
(i) राजा सविनयं पुनरुवाच।
(ii) दिवा मा स्वाप्सीः।
- (g) अधोलिखितैः पदैः सह विशेषणपदं योजयित्वा संस्कृतभाषया वाक्यरचना क्रियताम्।
नृपः, वचः, फलम्, धावति
- (h) मनीषी इति शब्दस्य समार्थकशब्दद्वयं लिख्यताम्।

2. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम्।

5×2=10

(a) अधोलिखितानां वाक्यानां ब्राह्मीलिप्यां परिवर्तनं विधेयम्।

(i) सः ग्रामं गच्छति।

(ii) अहम् गृहे वसामि।

(iii) बालकः गुरुकुले पठति।

(iv) जनाः ग्रामे वसन्ति।

(v) मृगाः धावन्ति।

(b) अधोलिखितानि पदानि व्यवहृत्य संस्कृतभाषया वाक्यरचना क्रियताम्।

कुर्मः, कूर्मः, नृत्यन्ति, नृत्यन्ती

(c) अधोलिखितान् पदान् व्यवहृत्य संस्कृतभाषया वाक्यरचना क्रियताम्।

पुरः, ह्यः, श्चः, किम्, स्म

(d) अधोलिखितानां पदानां एकपदेन किं रूपं स्यात् तद् लिख्यताम्।

नद्याः समीपम्, दशरथस्य अपत्यम्, माता च पिता च, ज्ञातुम् इच्छति, शब्दं करोति

3. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम्।

10×2=20

(a) ब्राह्मीलिप्यां व्यञ्जनवर्णाः लेख्याः।

(b) खरोष्ठिलिप्यां व्यञ्जनवर्णाः लेख्याः।

(c) वङ्गलिपेः प्राचीनतमनिदर्शनं केषु शिलालेखेषु उपलब्धमासीत् तदालोच्यताम्।

(d) पूजावकाशे भ्रमणात् परं स्वोपलब्धिविषये मित्रस्य समीपे एकं पत्रं लिख्यताम्।